

Lidia Białoń

O książce: Krystyna Poznańska,
Kamil M. Kraj, Badania i rozwój w
korporacjach transnarodowych.
Organizacja, umiędzynarodowienie,
Wydawnictwo PWN, Warszawa 2015

Zarządzanie. Teoria i Praktyka nr 2 (16), 87-89

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOWOŚCI WYDAWNICZE

O książce: Krystyna Poznańska, Kamil M. Kraj, *Badania i rozwój w korporacjach transnarodowych. Organizacja, umiędzynarodowienie*, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2015

W 2015 roku na półkach księgarskich ukazała się książka autorstwa Krystyny Poznańskiej i Kamila M. Kraja pod tytułem: *Badania i rozwój w korporacjach transnarodowych. Organizacja i umiędzynarodowienie*.

Umiędzynarodowienie działalności badawczo-rozwojowej realizowanej przez korporacje transnarodowe (KTN), jak zaznaczają autorzy w prezentowanej książce, jest przedmiotem badań akademickich zaledwie od lat 70. ubiegłego stulecia. Stąd ukazanie się tej pracy na polskim rynku należy uznać za znaczące wydarzenie naukowe, wzbogacające wiedzę z zakresu zarządzania działalnością badawczo-rozwojową. Treść tej książki prezentowana jest z punktu widzenia nauk ekonomicznych i nauk o zarządzaniu. Uwzględnia problemy globalizacji oraz regionalizacji. W książce przedstawione są następujące problemy:

1. Korporacje transnarodowe – geneza, rozwój, charakterystyka.
2. Aktywność badawczo-rozwojowa sektora przedsiębiorstw na tle aktywności krajów w okresie lat 2000 – 2010.
3. Znaczenie korporacji transnarodowych w globalnej działalności badawczo-rozwojowej w świetle danych na lata 2000 – 2011.
4. Strategia badawczo-rozwojowa w korporacjach transnarodowych.

5. Organizacja korporacyjnej sieci ośrodków badawczo-rozwojowych.
6. Główne sposoby realizacji prac badawczo-rozwojowych przez organizacje transnarodowe w ramach współpracy z otoczeniem.
7. Motywy i modele umiędzynarodowienia działalności badawczo-rozwojowej w korporacjach transnarodowych.
8. Historyczne ujęcie procesu umiędzynarodowienia działalności badawczo-rozwojowej w korporacjach transnarodowych.
9. Implikacje makroekonomiczne umiędzynarodowienia działalności badawczo-rozwojowej w korporacjach transnarodowych.

W zakończeniu książki autorzy załączyli opracowany przez siebie angielsko-polski słowniczek terminów i fraz związanych z omawianą tematyką. Publikację wzbogacają też o następujące załączniki:

1. Informacja o źródłach danych i metodologii analizy porównawczej 56 państw, w kontekście zaangażowania krajowego sektora przedsiębiorstw w działalność badawczo-rozwojową, realizowaną w okresie lat 2000 – 2010.
2. Nakłady na badania i rozwój w grupie 56 państw.
3. Informacja o źródłach danych i metodologii analizy korporacji międzynarodowych wiodących pod względem nakładów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową w 2007 roku.
4. Nakłady na badania i rozwój 102 czołowych KTN w latach 2000, 2007, 2011.

5. Warianty struktury organizacyjnej korporacji wg koncepcji Bartletta i Ghoshala oraz warianty orientacji strategicznej korporacji wg behawioralnej koncepcji Perlmuttera.
6. Znaczenie aliansów technologicznych.

Większość wiodących KTN w sferze badań i rozwoju, wywodzi się z różnych regionów świata. KTN potraktowane są w książce jako wyróżniająca się grupa wśród podmiotów gospodarczych. Rosnące znaczenie KTN we współczesnym świecie można ukazać na podstawie zmian w trzech wielkościach ekonomicznych: dziesięciokrotny wzrost wartości dodanej wytworzonej przez zagraniczne filie korporacji transnarodowych, prawie ośmiokrotny wzrost sprzedaży realizowanej przez firmy zagraniczne KTN oraz prawie pięciokrotny wzrost wartości eksportu w latach 2010-2020.

Na podstawie danych statystycznych autorzy analizowali zaangażowanie krajów w działalność badawczo-rozwojową z perspektywy globalnej. Struktura nakładów na B+R według regionów świata w ogólnych nakładach na B+R na przestrzeni lat 2000 – 2010 nie uległa większym zmianom. Kraje Ameryki w 2000 roku wydały 45,2 % ogólnych nakładów świata na B+R, a w 2010 – 38,8%, kraje Europy w analogicznych latach – 26,1 % i 28,8%, kraje Azji – 27,6 i 29,5%, Australia i Oceania – 1% i 2,4%, Afryka 0,1 i 0,4%. Światowymi liderami pod względem nakładów na B+R w 2000 roku były Stany Zjednoczone, Japonia, Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Kanada, Korea Płd., Włochy, Chińska Republika Ludowa oraz Szwecja. W 2010 nastąpiło niewielkie przetasowanie. Obraz wyglądał następująco: USA, Japonia, Chińska Republika Ludowa, Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Korea Płd. Kanada, Australia, Włochy. Liderami Europy pod względem nakładów na B+R były: Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy. Kolejność tych krajów nie zmieniła się przez cały analizowany przez autorów okres czasu: 2004, 2007, 2010.

Udział sektora przedsiębiorstw w działalności badawczo-rozwojowej, autorzy określili poprzez porównanie tempa wzrostu GERD z tempem wzrostu PKB. W wyniku analizy okazało się, że wśród 56 analizowanych krajów najliczniejszą grupę (32) stanowiły kraje o wysokim dochodzie na głowę mieszkańca. Wśród nich znalazła się Polska. Cztery państwa: Indie, Mongolia, Sri Lanka, Ukraina znalazły się w grupie krajów o średnio-wysokim dochodzie.

Przedmiotem analizy było także porównanie tempa wzrostu GERD względem tempa wzrostu PKB w grupie 56 państw między rokiem 2000 a 2010. Tempo wzrostu

GERD było wyższe od tempa wzrostu PKB w 40 krajach (w tym w Polsce), a niższe w 15 krajach. W analizowanym okresie przy wzroście GERD zaobserwowano spadek PKB w Japonii. Autorzy podjęli się analizy tempa zmian udziału sektora rządowo-samorządowego w finansowaniu nakładów na badania i rozwój. Szczegółowa analiza wskaźników struktury finansowania doprowadziła do wniosku, iż w latach 2000 – 2010 siłami stymulującymi wzrost nakładów brutto na B+R w omawianej grupie 56 państw były dwa sektory – sektor przedsiębiorstw i sektor instytucji rządowych i samorządowych. Korporacje transnarodowe działały w następujących mega branżach: farmaceutyka, motoryzacja, branża elektroniczno-elektryczna, teleinformatyczna oraz lotniczo-zbrojeniowa. Wszyscy korporacyjni liderzy wywodzą się z USA. Najważniejszymi siłami napędowymi aktywności badawczo-rozwojowej była rosnąca presja konkurencyjna na rynkach międzynarodowych oraz coraz większe znaczenie wiedzy jako strategicznego zasobu firm. W ramach strategii badawczo-rozwojowych w korporacjach, autorzy omówili otwarty model innowacji oraz koncepcję „podwójnej sieci powiązań” w kontekście metod zarządzania działalnością badawczo-rozwojową, która stanowi integralną część korporacyjnej strategii innowacji.

Autorzy omówili problematykę centralizacji i decentralizacji służby badawczo-rozwojowej, a w jej ramach *offshoring* i *outsourcing*. *Offshoring* prac badawczo-rozwojowych rozumiany jest jako wyodrębnienie ze struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa macierzystego korporacji określonych części prowadzonej działalności badawczo-rozwojowej i przekazanie ich do realizacji innym podmiotom, zarówno powiązanim jak i nie powiązanim kapitałowo z przedsiębiorstwem macierzystym KTN, zlokalizowanym za granicą (str. 132). *Outsourcing* tych prac badawczo-rozwojowych to wyodrębnienie ze struktury organizacyjnej korporacji, części prac badawczo-rozwojowych, przekazanie ich do realizacji takim podmiotom z otoczenia korporacji, które posiadają relatywnie lepsze kompetencje w prowadzeniu tych prac od korporacji zleciendawcy (str. 132).

Z punktu widzenia efektywnego funkcjonowania korporacyjnej sieci jednostek B+R autorzy zwrócili uwagę na duże znaczenie lokalizacji poszczególnych ośrodków. Do czynników lokalizacji jednostek badawczych, dla których ważniejsze są motywy naukowe i techniczne, zalicza się m.in.: bliskie sąsiedztwo lokalnych uczelni, parków naukowo-badawczych i centrów innowacji, podłączanie się do nieformalnych sieci, dostęp do lokalnych specjalistów, ograniczona baza naukowa kraju macierzystego, niski poziom akceptowalności prac badawczych,

wsparcie dla lokalnie prowadzonych projektów badawczych i inne. A do czynników lokalizacji jednostek, dla których ważne są motywy inżynieryjno-rynkowe, istotne są wymagania lokalnego rynku, globalni klienci, bliskie sąsiedztwo klientów i wiodących użytkowników, wizerunek wśród miejscowych mieszkańców, kosztowa atrakcyjność kraju lokalizacji i inne. Problem lokalizacji jest szeroko omówiony w prezentowanej pracy.

Autorzy zwrócili też uwagę na fakt, że zmieniła się funkcja badawczo-rozwojowa w tworzeniu łańcucha innowacji, mianowicie wzrosła funkcja produkcji i marketingu. Marketing dostarcza jednostkom B+R informacji jakie innowacje powinny być opracowane, a jakie planowane do wdrożenia przez głównych konkurentów. Informacje dotyczą także oceny klientów. Charakterystyczną cechą korporacji transnarodowych jest z jednej strony rozwój sieci własnych placówek B+R, a z drugiej strony współpraca z podmiotami zewnętrznymi, z których najważniejsze są instytucje nauki, głównie szkolnictwa wyższego. Autorzy na wielu przykładach udowodnili, iż w dobie współczesnej, główną siłą napędową w procesach generowania jak i transferu wiedzy naukowej i technicznej, a także sposobu międzynarodowej dyfuzji innowacji, są korporacje transnarodowe. Głównymi siłami napędowymi procesów internacjonalizacji działalności B+R są metody zarządzania sferą B+R. Autorzy na podstawie licznych badań prowadzonych przez badaczy zachodnich przedstawili wiele modeli strategii internalizacji badań i rozwoju, stosowanych przez różne kategorie KTN. Generalny wniosek sprowadza się do stwierdzenia, że opieranie się na wewnętrznej sieci korporacyjnych ośrodków B+R jest kluczowym sposobem generowania innowacji technologicznych.

Książka autorów analizuje najważniejsze obszary związane ze strategią umiędzynarodowienia procesów badawczo-rozwojowych. Dzięki umiejętnemu wykorzystaniu istniejących zbiorów danych statystycznych, jak i raportów korporacji międzynarodowych, badań własnych ilościowych i jakościowych, oraz studium literatury światowej, książka stanowi ważny wkład w lepsze zrozumienie umiędzynarodowienia procesów badawczo-rozwojowych oraz dostarcza licznych wzorców dla rosnącej rzeszy specjalistów zaangażowanych w procesy innowacyjne. Oparta na badaniach własnych oraz zawartych w literaturze światowej, stanowi punkt wyjścia do dyskusji nad możliwością wykorzystanie niektórych rozwiązań w naszym kraju.

Moim zdaniem, treść książki i sposób jej prezentacji stanowi ważny argument przemawiający za wyodrębnieniem działalności innowacyjnej jako subdyscypliny

nauk o zarządzaniu (wniosek ten szeroko omówiłam w publikacji – Zarządzanie działalnością Innowacyjną, Placet, Warszawa 2010).

Książka powinna zainteresować osoby zajmujące się zawodowo, bądź naukowo, zagadnieniami polityki innowacyjnej (a nawet szerzej, gospodarczej), zarządzaniem innowacjami, procesami globalizacji oraz zarządzaniem międzynarodowym. Prezentowaną pracę uważam za niezbędną w procesie dydaktycznym wyższych szkół menedżerskich oraz ekonomicznych, a także na studiach podyplomowych. Będzie przydatna dla wykładowców doktorantów i studentów co najmniej kilku kierunków studiów i specjalności, w tym ekonomia, zarządzanie i inżynieria produkcji, i innych.

prof. zw. dr hab. Lidia Białoń